كۆجیتۆی جەلال تاڵەبانی

بەرگی دووەم / چاپی یەکەم

سەلاح جەلال

كۆجيتۆي جەلال تالَەباني شيعر سەلاح جەلال

كۆجيتۆي جەلال تالَەباني   شيعر   سەلاح جەلال

ناوی کتێب : کۆجیتۆی جەلال تاڵەبانی
بەرگی دووەم
بابەت: ئەدەبی
نوسینی: سەڵاح جەلال
نەخشەسازی پەرتووك :سەرکەوت بینجوێنی
چاپخانە : چاپخانەی ....
تیراژ : ٥٠٠ دانە
نۆبەتی چاپ: چاپی یەکەم2019– سلێمانی
*لەبەڕێوەبەرێتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی
(١٨٢٦) ی ساڵی 2018 ی پێدراوە لەبەرواری٢٣/١٠.

هیچ کەس و لایەنێك بۆی نیە بەبێ پرس چاپ و گرتنەوەی
هەرشێوازێکی ئەم کتێبە بکات

چەند رستەیەك لەشیوەی هیرۆغلۆفی، دوای بڵاوبونەوەی بەرگی یەکەم(کاك محمدی سەلاجە)ئەرکی چاپەکەی کێشا، بەرگی دووەمیشم نوسی، کە پتر لە سەد جارو بۆماوەیەکی زۆر مەرگم بینی بەنوسینەوەی. بە زۆر لایەنی پەیوەندیدارمان گوت، هەتا هەردوو بەرگەکە بەپەرتوکێك بلاوبکەینەوە، دوایی ناردم بۆ راگەیاندن، رستەکانی تر ئەندۆیان دەوێت، لەم زەمەنی ئەلکترۆنیەدا زمانی جفرە و ئاماژە گرنگترە لەقسەو ناچار لە ماڵپەڕەکان بڵاوم کردەوە.

1

ئێرە ناونیشانی ژمارەی لۆگۆسی مەرگە(...)!!

چیای مسی زولقەڕنەینی ئەتۆمیە

لەدوای هێڵی ئیستیواوە هاتۆتەوە!

تونێلی بەوری بەیانی تێزابە ژەهری مێژووە

هەوا بەبای زەیستانە وێنەییەوە دەبێتە هەور

هەور بەئاوێنەی رۆح چونەوە دەتوێتەوە

کشتوکاڵی دۆشاوە خوێنێکە لە رۆحا وشك

لەکاروانی فریشتەی مەرگ بەجێماوە
بەتەزووە خوین رایەڵی ڕێی مەرگ دەبڕێت
خومخانەی تەلێکسی پشتە بوونی مەحشەریە
مۆرەغە لە تێزابا سەوز دەکات
دۆژە ڕێی جێ پێیەکە ناونیشانی لە ناوزەنگە
لە زمانی نێزەکەوە بەمام جەلال وەرگێڕدراوە(..)

***

ئەم زەویە شەوارەی وێنەی وێنەیە(...)
تازە مەنفای رەگی ناوزەنگە بۆ جیهان
سارای گیانبازی مەرگە بەمەرگەوە
نێرڤانا تاریکخانەی رەنگی رۆبۆتی رەنگاڵەیە
لەئەستێرە خاوەوە دەردەکەون
بەچاوشارکێی زەمەنی فەلسەفیەوە
ئاپورای مرۆی دازاینی بۆ کافرۆشی دەگوێزنەوە
بەرەمزو هێمای بورکانی رەشە(با)وە
لەتونێلی ئەتۆمەوە مان یا نەمان دەلێینەوە (..)

***

لەم زەویە مەرگ کامێرای شەوارەیە(...)

بەگەڵای بوردی رۆحەوە وێنەی وێنە دەگرنەوە

رۆمانی هێرۆغلۆڤ گڕوگاڵ و ئاماژەیی

کاراکتەری فلمێکن لەگەردەلولەوە گەردەلول دەبڕن

بەفۆتۆنی فیزیایی تەلیسمی شەوەزەنگ

زمانی خەففە لەبەردی رۆح هەڵدەکۆڵن(...)

ئەو مرۆیانەی گیانیان بەخاك و خۆڵ بەخشی

لەکشتوکاڵی نێرڤانایا بەپێشمەرگە شەتڵ کران

بوون بەرۆبۆتی دۆژەو بەستەڵۆك و زریان

لە پشتە زەمەنەوە سرودی مەرگیان دەگوتەوە(..)

***

لەم تاریکخانەیە زمان نیشانەو ئاماژەی پشت زمانە(....)

روانین لەهەویری وێنەوە وێنا دەبێت

بروسکەی سەراب کاراکتەری درامایە

رۆبۆتی رۆح دوا هێڵی نیشتەجێی گرتووە

کوختی رێبوارانی هێڵی ئیستیوایە

بەچرۆی فیردۆسی رۆحەوە بەپێشمەرگە ناونراوە(..)

***

لەم نیشتمانە بروسکە زمان و نیشانەو ئاماژەیە(...)
فەزا بەجەستەی فلّچە بۆیاخی داپۆشراوە
بەدۆژە ئاخی توانەوەی نەوبوکەوە رەنگاڵەیە
مەنفای فیکر گۆڕی شوشەیی ئەوانی دواترە
زەمەن لە زمانی دازاینا نیشتەجێیە
وێنە بەتولە رێی مەرگەوە مۆمیا دەبێت
لەگەڵ ئاوازی بیتهۆڤن دەبنەوە بە گەڵای زەمەن
بەوری تۆفانی بوون بەمۆسیقای دەرونیەوە
بەمێرووڵەی تەلێکسی رێگای بەغا دەدورنەوە (..)
کاژێرێکی ئەتۆمیە تەکنە رۆحێك فەزا دەگرێت
لەکشتوکاڵ و دەشت و کێو بەمام جەلال سەوز بووە(..)

***

زەمەن سیبریا ئاوێنەی ژمارە سفری مەرگەساتە (...)

بەئەلیازەو ئۆدیسەی خوێن زمانی گرت

بەعیبری مێژووی تۆمار بوو !!

لەئەهرامەوە بەردی (بیبی) هەڵکەنراوی سڕیەوە

بە هەناسەی ئاوێتە خوێن و کێم و شیر

ئەفسانەی مەرگێکی شۆریەوە

ئەوە پەیکەرەکەی ئەنجیلۆیە رۆحی بۆ دێت

کۆپی رۆحی فیساغۆرۆس فلمێکی دیکۆمێنتە

دەنگێك لەهەسارەی بیرەوەری بوو بەبورکان

مام جەلالە کەفو لیك وسوتوی گەرمیانی گرتووە

ساوایەکی شەختە شیمیای لەسنگایە

نمایشتی هەزارەی سیٛ بۆ مەحشەرو جیهان دەکات

(..)

***

راپەوەکان درێژ دەبنەوە بۆ ئیستوا(...)
سێگۆشەی کۆپی کردنەوەی رۆح لە مەنفایە

شارێك بە کەرنەڤاڵی فەلسەفە دروست بووە
(بتاح)و(ئامون)و(هۆدۆس)بوون بەتۆوێك
(مەنفا و ئادفۆ و تەیبە)بەبای زەیستانی توانەوە
لەکشتوکاڵی شیمیاییەوە تەونچنی شیلاوگیان کرد
ناوزەنگ و کۆشکی کۆماری بوون بەمەنفا(..)

***

فەزا بەپەيكەرێكی فۆتۆنی رەنگی گۆڕا (...)

پەيكەرتاشی بوون كفنی هەزارەيان پۆشی

ئەستێرەيەك مێژووەكەی نوسيەوە:

ڤيستيڤاڵی تراژيديای وێنەی گرمۆڵە بووی فەزا

لەتەقينەوەی بوركانی زەريای خوێيا نومايشت بوو

لەزمانی مەرگەوە شەترەنجێك تەونچن كرا

بەچوار رەنگی فۆتۆنەوە رەنگاڵە بوو

ببووە پەيكەری زمانی شاراوەی (با)

بەوێنەی هێرۆغلۆڤ بە مام جەلال وێنەی نەخشا(..)

***

زەمەن لەهێلکەی فەلسەفەیا فلیقایەوە(...)
ڕۆحی نیاندەرتاڵ بە تۆڕی ئەهرام تێکەڵ بوو
نیلی ڕۆح چون کۆپی هەزاران ڕۆحی کرد
پێشانگای نامێژوو مێژووی بە دازاینەوە گرێ دا
نەوبوکی نیل مەنفایان بەگەڵای بوردی داپۆشی
بەزۆنگاوی بوونەوە وێنەی دەرونیان شتەوە
لەکەرنەڤاڵی دۆشاوە مەرگەوە تەریب ببون
پاپۆڕێك هات دەنگ و ڕەنگی کۆکردەوە
مام جەلالە بەشارا فلمی مەرگەوە جیهان دەبڕێت(..)

***

2

نێرڤانا لەجوانی رۆحا رەنگی تێکەڵ بێ ڕەنگی بوو(...)

بوزا لەگەڕیدەیی سەدەکانا چاوەڕێیە

بەدەزووە خوێن و عارەقەی شەختە گرتوو

رۆمانی تواوەی دەروون وەربگێڕێت

بەشیلاوگی قوڕاوەوە نێرڤانا پڕ بکاتەوە

لەپەیکەری ڕەنگاڵەیی فۆتۆنی (مام جەلال)ەوە

بەگۆڕە شارو مۆخ و مەمە و دەست و پەنجە

بەکەشی هەڵەبجەو جافایەتی و بارزانەوە

بەشەستە بارانەی جوانی مەرگ

کۆپی کردنەوەی ڕۆح بکات(..)

***

(ڤیدا) بە ئیبن عەرەبیەوە جوت بووە(...)

(عەشتار) و (مەردوخ) باب ئیلۆیان داخستەوە

حامورابی چاوەڕێی زیۆس و ئەسینایە

بەتەکنە خوێنی شۆڕشێکی تێزابە سەوز

دەرگای باب ئیلۆ لەمەنفایا بکاتەوە(..)

***

گەردەلولی زەمەن لەخومخانەی زانستیا شۆرایەوە(...)
چرای دانتی و مۆمی سلێمان بوون بەیەك
بەبەردی سێزیف و سێوی نێوتن
لەقەڵاچوالان مەنفای مەرگیان کردەوە...
یاسا قوڕینە سێینەی خواوەندی لابرد
گۆڕا بەیۆتۆبە شەترەنج
ئەو دەزووانەی لە مەرگەوە لەمەرگ یاخی
بەتونێلی بونا رەنگاڵەی زەمەنیان دەدایەوە
مام جەلالە بەئەسپی تۆفانەوە بوونی بڕی (..)

***

لەڤیسڤاڵی خوێنەوە شەترەنجێك لەشەختە هەڵهات(...)

ئەستێرەی عیشق بە زەریای مەرگەوە ئاوس

تۆڕی ئامارژەی دازاینی پشتە مێژووی هێنایەوە

دوا تابلۆی ئەنجیلۆ بەدەرون وخوێناو رەنگە

لەتەکنەلۆژیای مەرگەوە تابلۆی موسا دەژێتەوە

هایدجەر لەکشتوکاڵی هۆڵدرلین زەوی کێڵا

جوتیارێکی سیبریایی هێنایەوە

بەرگە کارگی خوێن و عارەقەی خومخانە

فلمی هێرۆشیما و هەڵەبشیما تۆوچەن دەکات!!

لەئاوێنەی بیرەوەری مام جەلالا بوون بە گڕێك(..)

بەمۆمی سولێمانەوە لەرۆحا سەوز دەبنەوە(..)

***

چاوی فۆتۆیی مەرگی بە تراژ یدیای مەرگ گۆڕی(...)

تۆو چەنی دەزووە خوێن وعارەقەیەکی ئاوێتە

سروودی کێوی سەر پشتی ئەسپێکە

تۆن و نەغمەی لەزمانی شەوەزەنگی چیا

پزیسکی بەردو ناڵی مۆسیقای رەو

خۆڵەمیشە تێزابی دڵۆپە خوێن

وێنە سەرابی دۆژە مەرگ گڕێکی سەوز

کشتوکاڵی وێنەو زمان لەتاشە بەردا دەکاتەوە(..)

***

لەم دارستانی مەنفایە یەکەم درەخت زمانی تۆیە(...)
دەزووە خوێنی بریندارى سەر ئەسپێکە
رۆمانى زەمەنی یاخی بوون تۆمار دەکات
لەسەر وێنەى وێنەکراوی تەکنە شۆڕش
هەزاران تابلۆى شوشە خوێن هەور دەگرێت
جیهان بە ئاوێنەى بیرەوەرى تەنرایەوە
شۆڕشی بەردى مام جەلال نیشان دەدرێت(..)

***

لەم مەحشەری مەنفایە پایتەختێکی کشتوکاڵی (...)
لەدەزووە خوێنی وشکەوە بە ئەهرامدا وێنا بووە
(بیبی) و (هەرکوٚلیس) گەلاٚی بوردیان نوسیەوە
زەمەن لەپشتی دازاینی مەرگەوە سفر کرا
رێگای مەنفا بە(حوٚرس) و (ئوٚزوٚریس) و(رەع) چنرا
نەخشەی شارستانی لە ناوزەنگەوە رەنگی گرت
حاخام مەزموری کلێسەی (داود)یان هێنایەوە
بەهوٚرەی ژنانی بابردە موٚسیقای ئەزەلیان دەژەند
(بەڵقیس) و(سولەیمان) چونە زەمەنی روٚبوٚتەوە
زایەڵەی مەرگە سات بوو بە چەرخی تەکنە شوٚڕش
تاشەبەردێکی مەحشەری بەفیزیای روٚحەوە جولاٚ (..)

***

زەمەن لەفەلسەفەی مەرگی نەبوونا گرێ درا (...)

ئۆقيانوسى بيركردنەوە وشكاييان خستە سەر ئاو
(ماكبێس و ئۆتيلۆ) لەنێرڤانايا توانەوە
زەوى بەسىٚ گۆشەى بيركاريەوە خولايەوە
يەكەم حەرفى ئارى لەزەمەنى بێدەنگيا:
ئێرە جودى خاكى نيشتنەوەى كەشتى نوحە
نيشتمانى قفلٚ و نغرۆو هەرەس و توانەوە
شەتڵە رۆحى مەنفاى كۆجيتۆى فەلسەفەيە
مام جەلالە دازاينى تەكنە ماجەلانى زەريا (..)

***

ئاپورایەك زمانی مەحشەری كرد بە مێژوو(...)

سیناریۆی كارەساتی بوون تێكەڵ دەكات

ئەوە مەنفای عیبریە دەست و مەمەو چاوو پەنجە

شاری (ئاری)سوتاوی یوشع بن نونی هێنایەوە

بەهەڵەبجەو هێرۆشیما بوكەبارانەی نیلی كرد

بتهۆڤن لە پەلی ساوایەكی كێویلەوە

فوو بە مورووی ئاوداری دازاینی بوونا دەكات(..)

***

پشتە مێژوو شوێنەواری مەنفای چۆڵە (...)
لە تاریکی گەردەلولا بانگەشەیەك فەزا دەبڕێت
بۆتە مورووی ئاوداری بوون و نەبوون
مام جەلال بە گۆڕستانی شوشەییەوە مۆمیابووە
بەفلم و پێشانگای مەرگەساتی خۆڕسکەوە
پێشبڕکێ لەگەڵ تەکنەلۆژیای جیهان دەکات (..)

***

٣

فەلسەفەی مەرگ بوو بە شەترەنجی گەردوونی(...)
کیلۆباترا کۆبرای مەرگی جولاندەوە
سوپا بەشەختە خوێی دەریای مردوو ژیایەوە
شەترەنج یاسا قورپینەی پڕکردەوە
جەنگی ئەستێرە فەزای جیهانی داپۆشی(...)
جەنگیزخان و پەکین وەزیرو مەلیکیان جولاند
نەبوخوز نەسرو ئۆرشەلیم فیل و سەرباز
فیرعەون و نیل و قەلایان بۆ کیسراو بابل کێشا

مەليك بەردەمی چوڵكرا
دوا تابلۆ ئەسپێكە بەكەفو هەڵم داپۆشراو
بەپزيسكی بەرد و ئەستێ بۆتە پەيكەر
لەهەڵم و رەنگ و زمانی شەوەزەنگا شەلال (...)
زەمەنی تەكنە شۆڕش دەنەخشێنێت
بانگەشەيەك مێژووی لە مێژووا گرمۆڵە كرد:
مام جەلالە بەئەسپی شەترەنجەوە مێژوو دەبڕێت(..)

***

شەترەنجی یۆتۆبی مەنفای تەکنە شۆڕشی گرتەوە(...)
رایەڵی تەونی پێشمەرگە لە گەڵاو خۆڵ ژیایەوە
تونێلی بروسکەو زمانی ئاماژەو گریەو ناڵە
هەویری فەلسەفەی مەرگیان هەڵهاتووە
کۆنفشیوس خەڵاتی ئینتەرناسیۆنالی دا بەڤانکوخ
پەیکەری مام جەلال لەزەریای خوێیا دروست بکات
مەحشەری مێرووله لەدوایەوە رسکایەوە
بون بە پەرتوکێکی مەرگی شارستانی
مام جەلال بۆ میتران و کلنتۆنی دەخوێندەوە(..)

***

ئەسپ جوگرافیای لەزمانی ئاماژەیا دۆزییەوە(...)

بەراپەوی ئەتۆمەوە مەرگی لەمەرگا نوسیەوە

مۆمی روانین بوو بە ئۆقیانوسی بیرەوەری

ئەسپی شەترەنج شارا وێنەی بەروانینەوە گریٚ دا

لەشۆڕشی بەردی مام جەلالا تەون چن بوو

بەتونێلی یۆتۆبەوە بەرەو کۆشکی بەغا دەفڕی(..)

***

ئەسپ لە زەریای بیرەوە وتاری دا:

مێژووی جەنگی جیهانی دەنوسمەوە

ڕێبەری شارستانیەتی ئاسکیمۆ

یەکەم مەنفام بە مەلیکەوە دامەزراند

دەرگای بابلم گواستەوە

کیلۆباترا بەکۆبراکەی گیانی کێشام

بەمۆمیایی فڕێی دامە نەوبوکەکانی نیلەوە

لەزەمەنی ئەسکەندەرا روپۆی زەویم بڕییەوەو

لەگەڵ گەردەلولا تونێلی مەرگمان بۆ نیل برد

بەنەوبوکی بارانەی نیل توامەوە

بەئاوێنەی تێزابە ڕۆح مۆمیا کرام

کاتێك ناپلیۆن میسری گرت

بەبرۆمیسۆس فیزیای جەستەم شیتەڵ کرا

لەمەنفای ناوزەنگەوە زمانی بونم کردەوە(..)

***

ئەسپ بەسەمای بالیەی ئیتاڵیەوە جولآ:
ئەو رۆژەبوو کۆبرای مەرگ هات (...)
لەنیلەوە (ئەبو لۆن)مان تواندەوە
نەوبوکی ئاو چونە فەزای ئەفسانەیی
ئەو رۆژە بوو لۆمۆند وێنەو وشەی مام جەلال بوو
جەمال ناسر وشەکانی لەروانینیا دەشتەوە
گوتی: بارزانیش لەسەر ئەو کورسیە دانیشتبوو
تۆفانی رۆح نیلی خستە شەپۆلەوە
گەردەلول فڕۆکەخانەی داپۆشی
بە زەمەنی ئەهرامەوە هاتینەوە خاکی شەترەنج(..)

***

شەترەنج هێلیٚ ئیستیوای لەخومخانە دۆزیەوە(...)
دەروازەی بوون بەزمانی خەففەوە قفلٚ دران
روانین لەوێنەی وێناکراوی وێنەییەوە
وێنە وێنەی وێنە سڕاوەکانی وێنەیی دەگرێتەوە
لەم تاریککخانە ئەبەدیەدا بورکانی خەففەی دەروون
بە جەستەی سەوز بەئۆزۆریسی بوون ناسرا
لەدار و گولٚ بەمام جەلال چرۆی دەرکرد(..)

***

لەم مەحشەرە تراژيديا بوو بە ئاوێنەی سەرابی (...)

پردێكی يۆتۆبی لەرۆحەوە رايەڵ كرا

پەيكەری بوون دەبنەوە بەگەڵای بوردی

لەرۆحی نەخشە بەردا دەژێنەوە

ئەوە تاشەبەردێكی وێنەييە

كەشتی تەكنە يۆتۆبی مام جەلالە

بەبانگەشەی (گادگرۆس)ەوە پەيكەری ئەنجيلۆی كێشا

كامێراكەی بە پانۆرامای جيهانەوە پەخش كردو

بورجی ئيڤيل بوو بەفلمی سەد ساڵەيی (..)!!

گۆڕی شوشەيی خستە ناو پێشانگای بەرلين (..)

***

تەریبی پێشمەرگە هیمالایایەی خستە خورپە(...)
رومەت و مەمەو چاوو برۆی سوورە خۆڵاو
کڵێسای بوونیان بە زمانی دەروون لەرزاند!!
درەختێك لە بیانزای ئیتالیاوە شانۆی سەوز کرد:
لە هەوری تراژیدیای چیای روانین
بەتۆفانی هەڕەمەوە سندوقێك هات
زمانی هەزارەهای کرد بە وێنە(..)
پێست سوتاوو مەمك چەتاڵ
ناخی قەقنەسی ناونیشانی سەدەها بوو(..)
لەکۆجیتۆی مام جەلالا رەنگاڵەی کرد:
گەڵای سەوزی ئاسکیمۆی بوون
بەئەڵماسی زەریاییەوە پەرتوکی مەرگی نوسرابوو!!
تەکنە پێشمەرگەی سێدارە ئاسۆی دەلاك(..)

***

٤

دەنگی مەنفا بەمورووی ئاودارەوە فەزای دەنگدا:

من جێماوەی کاروانێکم لەژێر ئاگر

دەزووله خوێن رابەرم بوو

هێزم چاوو دەنگی کوژاوەی خۆڵاوی ..

دەنگم شارا رۆح چووی ساتە وەخت

لێرە هەلۆ مەرگیان دەکرد بەهەڵماقۆ

دارستانیان کردبووە مەحشەری شۆڕش

سنوقی جەستە ڕۆژانە دەهاتنەوە

ئەو درەختانە لەهەورەوە گەڕانەوە

پۆلی ئەنوەرو خاڵە شەهابو جەعفەرە

دەنگی مەنفا بیرەوەری گێڕایەوە:

دارستان کاراکتەری شانۆی مەرگن

هەر درەختە ڕۆحێکە لەجوانیا سەوز بووە (..)

***

درەخت گوتی: ئاسمان پۆپەشمینی سەوزی هێنا(...)
چاو لەروانین و عەقڵ لەبیر دەسڕانەوە
وێنە لەوشەی تواوەی
ناخەوە دەهاتنە دەر
خومخانەی بوون بەئەستێرە خاوەوە تەریب ببوو
لەسەد ساڵەی فیزیاییەوە شۆڕانەوە
لەکۆجیتۆی مام جەلالا تیشکیان دەرخست(..)

***

ئەوە پەیکەرێکی بیکاسۆیە (...)

فلمی پۆلێك پێشمەرگەی زریانی دوزخورماتو

مامە ریشە زرێپۆش دەکاتە بوکە شوشە

نیشتمانێکی تراژیدی لەخوێنەوە دەژیایەوە

لەمەنفای جوانی عیشقی گەردون

لە بیری مام جەلالا مێژووی ناوەختەیان هەڵکەند(..)

***

پەیکەرێك هات لەنیلی یۆتۆبیاوە دافنشیە(...)
حەمەڕەشە مەلەوانی زریباری خوێن
لە زمانی مەرگا گڕوگاڵی ئەوێن دەکات
بەپلەیسێشنی بیرەوە سوپایەکی جێهێشتووەو
بەرو دوندی بەغا دەڕوات(...)!!

***

لەرۆژهەلأت ئاوێنەیەك تراژیدیای دۆژەییە(...)

جەبەل حەمرین بۆتە خوشكی پیرەمەگروون

لەرۆژئاوا وێنە لەوێنەیا توایەوە

تیشك لە روخسارو جوانی

گەردەلولێك زەریای رۆحی پیێچایەوە

دیجلە بەسیروان تێكەڵ بوو

بوكی هەڵەبجەیان گەیاندە نیل (..)

***

درەخت گوتی: ئێرە مەنفای جوانی مەرگ بوو(...)

مام جەلال دەزووی ئەفسانەی مێژووی توانەوە

(ئۆزۆریس) و(حۆرس) و(رەع) ی خستە شەترەنجەوە

لەسەرابا کشتوکاڵی مەنفای سەوز کرد(..)

***

باڵندەی سولەیمان و ئیبراهیم و نوح ژیانەوە(...)

کۆتری نامە تەکنە شەترەنجیان پڕکردەوە

بۆ کەرکوك و حەمرین و بەغا و هەولێر

بە شیعرە سروشی قەشە بۆسیای دیڤلیەوە

وشەکانی مام جەلالیان بەئامازە وەردەگێڕا

چین و ماچین بە ئیڤیل و ناوزەنگەوە گرێ دەدرا(..)

***

لەم مەحشەری تەکنە رۆحە خومخانەی ڤیدا لابرا(...)

تیپی پێشمەرگە گیانیان بەئەتۆم گرێ دەدا

مەرگ بەمەرگەوە دەبوون بەهەویری مەرگ

وێنە لەوێنەی وێنابوونی دەرونەوە دەبووە بۆسۆ

مەرگ و ژیان ببوونە گوڵدانی پشتە مێژوو

زمان جوگرافیای نیشتەجێ بوونی دەبڕی

دازاینی وێنەیی لەبیرەوەری و زمان یاخی

لەروانینی مام جەلالا جەستە لەمەرگ دەژیایەوە(..)

***

درەخت دوا زمانی سەوزی نەخشاند:

ئێرە نیشتمانی کاولە بوون بوو(...)

فەزا و چیاو دۆڵ و ئەشکەوت ببون بەدرەختی غەرقەد

سەگ و تولە و رەگ و سیبەر و باڵندە

هێزی ئەتۆمی مام جەلالیان هەڵگرتبوو

فەزا ببووە میمۆریەکی گەردوونی

کۆتر نامەی هیرۆغلۆفیان دەخستە خوار

رۆح زنجیرەیان لەبەغاوە دەبەستەوە(..)

***

كانياوی مەنفا قوڵپی دا:
سندوقی جەستەم دەبرد هەتا دیجلە
تابوتی سێدارە لەفوراتەوە دەچووە هەورو
زیندەبەچاڵی تواوەیش لەهەواوە دەهاتنەوە
لە دڵ و ڕۆحی مام جەلالا دەنیشتنەوە (..)

***

هەوا گوتی: تەلێکس بەوێنەی رۆح وێنا دەبوو(...)
رۆمانی دەرونی رەنگی فۆتۆنی هەڵدەگرت
بە گەردەلولی مۆسیقای گیانچونەوە دادەبارین
زەوی رۆحیان بە ئاماژەو هێما دەچاند
کشتوکاڵی مۆخ لەسەوزیا دەکەوتە گۆ
چیرۆکە شیعری ئەنفال و شیمیاییان دەگوتەوە
لەم درەختە پانۆرامای ڤیستیڤاڵی دراما دەکرا
لە دەرونی مام جەلالا دەبون بە هەویری وێنە(..)

***

سروشت گوتی : مەنفا و بابل و رومیە شیتەڵکران(...)

تەکنە مەنفا لە شۆڕشی بەردا ژیایەوە

بۆن و رەنگ و روانین و بیری مام جەلال بوو

رۆمانە عەتری جێماوەی بوکی نیل و

وردە واڵەی کچانی سەبراو شاتیلا

گێژەڵوکەی لالەی کچانی یەزیدی و

بۆنی دەسڕی عاشقانی هەموو گەردون

لەقوتوی عەتاری (هەڵەبشیما) رەنگیان هەڵگرت

بوون بەدۆشاوە مێژووی گەردوون (..)

***

مێروولەی بوون سوپای سولەیمانیان رەنگ کرد(...)

ئەدیسۆنی مەنفا چراخانی کوێرە رێ بوو

هەموو بۆن و دەنگێك بەگەلاوە پەیوەست دەبوو

لەتێزابی (مام جەلالا) دەبوون بەئاوێنەی گەردوون(..)

***

ویستم لەم کەرنەڤالە ئەشکەوتێك بدۆزمەوە(...)

یەکەم کوخی رۆمیە بخاتە زەریای بیرەوەری

خانۆچکەیەك لە تۆوی فەلسەفەی مەرگ (...)

بەمیمۆری تەکنە شۆڕش پڕ بێتەوە

دوا زمانی دووگیانیکی ئاوێته خوێن

رۆمانی هەویرە وێنەی زیندە بەچاڵ

سیناریۆی جەنگی گەردەلولی مێشك

کەوتنە خوارەوەی حەرڤ بێدەنگی بەجێماوە

فۆتۆی کەوتنە خوارەوەی شیلاوگ و

گیانەڵای ساوایەکی زۆنگاو

بەبۆنی شیری شەختەوە

فەزای ئەشکەوتێکی رۆحی بەر گەردەلول

لەفلمی بابردوی دیکۆمینتی دۆژە سارا

ئەو فلمانەی لەمنی بیرکەرەوەی مام جەلالا

دەبوون بەشانۆی دۆژە مەرگی لەدایك بوون(..)

***

لەخومخانەی بیرەوە رۆمانی خەففە فەزای گرت(...)

شەپۆلی فلمی چاوو کەلە و پەنجەی پۆشراو

وێنەی وێنابوونی وێناکراوی وێنە دەروون

زمانی لۆگۆسی ژەهری سوقرات

بۆنی پیشاوی جەنگی رەنگاڵەیی

شارە مێرووی دازاینی پشتە زەمەن

کەبەزمانی ئاری و نەغمەی عیبری و وشەی لۆگۆس

لەسیبریای ئەوێنەوە تونێلی تۆفانیان دەبڕی

کوردستان مان یا نەمانیان دەگوتەوە(..)

***

٥

ويستم لەم هەسارەيەوە ببمە گەنجينەی بۆن (...)
داستانی شەبێخونی سیبریای رۆح بنوسمەوە
وشەو وينەی خەففە بكەم بەچەترێك بۆ مەنفا
ديواری بەرلين و باب ئيلۆو بەوابەی بەغا تێكەڵ كەم
گيای نەمری لە شوشەی فەرحان شەتڵ ببێت
زيۆس و عەشتارو مەردۆخ ببنە تۆوێك
لەشوشەی نێرڤانايا سەوز بن
تا مام جەلال لەسيبريای رۆحەوە سەفەر بكات
دەرگای مەنفا بەگڕی خوێن بكاتەوە(..)

***

ئێرە ناونیشانی وێنەی زمانی هەناسەیە(...)
بورکانی شارا بۆنی تێکەڵاوە
لەقوتوی عەتاری مێژوویيا سەوز دەبن
بۆنی حەزی کچە دیلێکی رەنگاڵەیی
رۆژووە وانێکی مەحشەری
ژانی مەرگێکی شیلاوگی
بۆنی دایك بۆ ساوایەکی بەر کرێوە
یەعقوبێکی هێرۆشیما...

ناوكێكى نەپچڕاوەى بەر شيلاوگ
كاتژمێرى خانمى سورغ پۆشى هيمالايا
بۆ ژوانى سورغ پۆشى جادەى تاران
بەكچانى نێلەوە ببنە شاراى بوكى سيروان
لە فەزاى بۆنى مەحشەرى شارە مێروو
بۆنى زەمەنى تێكەڵاو بكەن بەرەنگ
كە لەبيرى مام جەلالا دەبوون بە ئۆقيانوسى بوون (..)

***

زەریای بۆن جیهانی خستە زایەڵەی مەرگ(...)

بۆنی ئاو بە عیشقی ئاسمانەوە

تام و بۆنی مەمەی دایك

تینوێتی دیل بۆ نیشتمان

بازووی کرێکار بەعارەقەی رەنگاڵەوە

توانەوەی جوگرافیا لە جوانیا

پایزە بۆنی گەردەلولی گەڕیدەیی

توێشوی مام جەلال بەشارا عیشقی هەتایی

بۆ زیندانیانی سێدارەو فریشتەکانی سەرەمەرگ(..)

***

ويستم ببمه گەردەلولی عەتاری بۆن(...)

عارەقی هابیل بەگیان چونی قابیلەوە

هەسانی چەقۆی ئیبراهیم

هەناسەی نەوبوکەکانی شەپۆلی نیل

پیشانەوەی بۆنی عەلیقە بۆ موسا

حەزی مەسیح بۆ ئۆرشەلیم

ئاوی زم زم بۆ ئیسماعیل

تینوێتی سوقرات بۆ ژەهر

بۆنی نیشتنەوەی کەشتی نوح

ژانی زەیستانی ئەشکەوتێکی بورکاناوی

پەیکەری شیرەخۆرەی قوڕو زۆنگاو

گۆڕەشارو مەلۆی بەر شیمیاوی و خەردەل

لە کفنێکی هەتاییدا مۆمیا بکرێن

بۆ فلمی دیکۆمینتەی هەڵەبشیماکەی مام جەلال(..)

***

٦

زەمەن لە مۆسیقایەکی مەرگاویدا راوەستاوە (...)
تۆنی کەوتنە خوارەوەی جیهانە لە دەروونندا
هێلی ئیستواو چەقی ناوەند تێکەڵاو بوون
سیناریۆی شانۆی فەزای نا جێگەیی
گڕگرتنی دارستانێکی مەحشەری
ئەو رۆژانەی مەرگ واتای ژیانەوە بوو
تابلۆی مێژوو گەلای راڕفیوی شارا تەرم و
لیکە خوێنی پێشمەرگەی ناو بەستەڵۆك بوو
زمان لە نیشانەو ئاماژەو گریانەوە رسکا
تابلۆی ئەهرام لە روانینا دەهاتنەوە
دەبوونە کاراکتەری شانۆی کشتوکاڵی مەنفا(..)
***

ویستم لەم هەسارەیە ببمە زمانی گۆڕەشار(...)

لەو رۆژانەی دەروون دەبوو بەچاپخانە

وێنەی پەیکەر بهێنمە ناو زمانەوە

بۆ کەوتنە خوارەوەی وێنابوونی بیرەوەری

وەك ساتی نغرۆ بوون و کوژانەوە

کەشەوەزەنگ بەگڕی خوێن دەتوایەوە

ئەو وشانەی لەفیکرەوە دەکەوتنە خوار

گڕوگاڵی فۆتۆنی بوون

بۆنی منداڵێك بۆ رابردوو

بەگڕوگاڵ ناخی باوكی خوێندبێتەوە

دوا هەناسەی گەردەلولی شارا مەرگ

شیوەنی دایك لەئەشكەوتی شەوەزەنگا

تەقینەوەی فیزیایی بوركانی رۆح

لەئاوازی مەرگەساتی حەمە جەزا:

(هۆ كاكی پێشمەرگە شۆڕشگێڕی قارەمان

ناوی پیرۆزی تۆیە بۆتە ویردی سەر زمان) (..)

***

ویستم لەم کۆتاییەدا گیای گلگامیش بڕوێنمەوە(...)
چاوەڕوانی گۆدو بە پرۆمیسوس بسڕمەوە
لەناوزەنگی مەنفا درەختی شەهید بدوێنم
چیرۆکی ناو فەزا و گێژەڵوکە بنوسمەوە
فاکسی رۆحی بۆ دایکانی تەونە جگەر
پەرتوکی مۆبایل وبانك و فرۆکە
خەوی ئەخناتونی هەڵمە ئازار
بۆ بینینی گوڵە گەنم و تیشکی هەتاو
شەستەی دۆشاوی فەلسەفەی مەرگ

بانگەشەی پێشمەرگەی دەوەنێکی بەجێماوە:
خەیاڵی هەزارەها چاوی تێکەڵاوەی ناو با
گڕوگاڵ و ئاماژەو نیشانەو گڕو بۆسۆ
بەتریشقە شاخو کێو بلەرزێنن:
مامە زەمەنی شیرەخۆرەی فیرعەون دەرکەوتووە
وەکو موسا بگەڕێرەوە بۆ مەنفاکەت(..)

***

ئێستا زەمەن لەسەرخەوی مەرگێکایە(...)

فەزا بەجەنگە جیهانی شەترەنجەوە پڕ بۆتەوە

ئەسپی مەنفا بەبوکەکانی نیل گەیشتەوە

گەڵای بوردی بەخەوێکی عیبریەوە چرۆیان کرد

خەوی منالێکی پێ پەتی

ڕێبوارێکی بەر کرێوەو گێژەڵوکە

شەهێدێکی بەجێماوەی کانیاوی ڕۆح

بەشەتڵە زمانی مەرگەوە بانگەشە مەنفا دەهەژێنێت:

مامە دوو زەریای خۆی تەریب بووە

هۆمیرۆس و ڤیساغۆرۆس تێکەڵ کران

پەیکەرەکەت بوو بەبورکانێکی سەوز

سەرخەوی مەرگ بشکێنە (..)

ڕۆمانی خوێن بۆ ترامپ و پۆتین بەرە(...)

***

ویستم وێنە لەوێناکراوی وێنەی وێنابوو بهێنمەوە

(...)

خومخانەی دارستانی شۆڕشێکی بەردە فۆتۆن

ڕەنگی سەوز وەك یەکێتی

سپی وەك ئاوی تێزابی زەریا

دارستانێك لە یۆتۆبیای گەڕانەوە

گەردەلولێك وەك بۆرکانێکی گەردوونی

ئاگرێك لەدارستانی بیرکردنەوە

خۆرێك لە سەدساڵەی شەوەزەنگا

گێژەڵوکەی ڕۆحی پشتە زەمەنی دازاین

لە دۆژە زەمەنی کشتوکاڵی هەویرە زمان

هەزار رەنگەی شۆڕشی بەرد

تابلۆی ژیانەوەی رۆحی فلمی هاری پۆتەر

سەوزبوونی گیای نەمری عاشقانە

بە ئەلیازەو ئۆدیسەوە ببنە هەوێنی گەردەلول

لەتاریککخانەی بوونەوە وێنا ببن

فلمی دەروون بشۆنەوە

لە تۆفانی بیرکردنەوەی مام جەلالا ئاوێتە بن(..)

***

بۆنی رۆمانی عەتری مێژوو جیهانی گرت (...)
دۆشاوە بۆنی عەتاری شانۆی بوونی هەڵگرتووە
فلمی دەروونی پێشمەرگەیەکی سەرەمەرگ
کۆمەڵێکی بەر هەرەسی ناو گۆڕە شار
کڵپەی نەوبوکێکی بەندیخانە
هەوری هەناسەو ئاماژەی پشتە بوون
رەنگی خومخانەی فەلسەفەی مەرگ...

دوو زەریای خوێی بەربارانە

رۆحی ئەنجیلۆو برۆمیسۆس و کافرۆشی

بۆنی غاندی بۆ سەربەستی

لە بورکانی ئەغریقەوە بەپەیکەرێکی تەلێکسی

ببنە زەریای منی بیرکەرەوەی مێژوو

کۆکردنەوەی شوشەی شکاوی فەلسەفە

تەقینەوەی گڕوگاڵی عاشقە مەرگ(..)

کەمام جەلال بەحەرف و وشەی تواوە(...)

بەتەکنە ئەسپ کشی کرد!!

تاشەبەردی کرد بەکۆمار(.)!!

٢٠١٩/٢/٨

تەكنە يۆتۆب : تەكنەلۆژيا و يۆتۆبيا

(زيۆس): گەورەی خواوەندەكانە لەئەفسانەی
يۆنانيدا،خواوەندی زەمەن وكەش ودەسەڵاتی بالا
لەئەنجومەنی خواوەندەكاندا(الّولب)
(ئەپينا) كچە گەورەی زيۆس خواوەندی حيكمەت و
زانست و هونەرە لەئەفسانەی يۆنانيدا.
(ئۆزيرۆس) خواوەندی ميسری كۆنە سەرۆكی دادگای
مردنە لای ميسريەكان كەبەدادگای ئۆزيرۆس ناسراوە
و جێگەی لە ئەبيدۆس بووە.
(بتاح) خواوەندی ميسری كۆنە جێگەی لەمەنفا بووە.
(ئامۆن) خواوەندی ميسری كۆنە جيگەی لەتەيبە بووە.
(هۆدۆس) خواوەندی ميسری كۆنە جيگەی لە ئيدفۆ
بووە.
حۆرس خواوەندی دەريای نيل و (رەع)خواوەندی
رۆژە لەئەفسانەی ميسريدا.

(ئاشور) گەورەی خواوەندی ئاشوریەکانە.

(مەردوخ) گەورەی خواوەندی بابلیەکانە.

سەلاٚح جەلال /

- **دەرچووی زانکۆی عراقیه لە بەغداد/ کۆلیژی زانستە ئیسلامیەکان/ بەشی ئاینەکان و مەزهەبەکانو دایەلۆژی شارستانی/ لەساڵی/ ٢٠١١-٢٠١٢ لەساڵی ٢٠١٤ -٢٠١٥ -تەواوی کردووە.**
- **خوێندکاری ماستەرەر لەهەمان بەش بۆ سالی ٢٠١٨-٢٠١٩**

لەرۆژنامەی الادیب الپقافیه لە سالی ٢٠٠٣ تائێستا بەسیفەتی نێرەری رۆژنامەنوسی کاریکردووە دوایی بووە بە دەستەی نوسەران لە رۆژنامەکەدا . لە رۆژنامەی المؤتمر والقاصد ماوەیەکی زەمەنی کاری کردووە.

بەرهەمەکانی بەهەردوو زمانی کوردی وعەربی بڵاوکردۆتەوە، لە فیستیفاڵەکاندا بەشداری کردووە لەوانە جەواهیری و مەربەد و هی تر.
دە پەرتوکی بڵاوکردۆتەوەو پتر لەبیست پەرتوکی ئامادەی چاپن، لەبواری رۆمان و شیعر و لێکۆڵینەوەو وەرگێڕان بە هەردوو زمانی عەرەبی و کوردی.

كؤجيتؤي جةلال تالَةباني   شيعر   سةلاح جةلال